

## Onroerende Zaakbelasting vroeger

Met de stadsrechten kregen steden zoals Amersfoort de bevoegdheid om zelf belastingen te heffen. Dat ging steeds meer ten koste van de landheer (de bisschop van Utrecht). Belastingen (accijnzen, soort BTW) werden vooral geheven op dagelijkse levensmiddelen, zoals bier, zout, graan en zeep. Niemand kon zonder die middelen, dus die belasting kwam wel binnen. Naar verhouding vooral van de armere mensen.

Naast accijnzen kende men het zogenaamde 'huisgeld': afhankelijk van de luxe en de sociale status van het huis moesten de eigenaren jaarlijks belasting betalen (voorloper van OZB). In Amersfoort geeft de 'Blaffert' uit 1755 daarvan een mooi beeld. Dat is een register met huiseigenaren en het huisgeld waarvoor ze waren aangeslagen. De Blaffert kende 8 categorieën. Meer dan 30 gulden per jaar moesten bijvoorbeeld betalen: het St. Jansklooster, het Agnesklooster, Barbaraklooster en de Mariënhof.

Essentieel tot de Franse tijd (vanaf 1795, Bataafse Republiek) was dat steden en provincies (het was immers de Republiek van de Zeven Verenigde Provinciën!) zelf over de belastingheffing gingen. Er was altijd verzet tegen pogingen tot een centraal belastingstelsel te komen. Mooiste voorbeeld is hertog Alva in de Spaanse tijd, die de tiende penning wilde opleggen. Dat was misschien wel veel, maar het verzet ging vooral over het feit dat het een centrale belasting zou worden! Onze republiek kwam dus aan zijn geld door afdrachten van de zeven provinciën (en niet andersom).

Dat veranderde in de *Bataafse tijd* (vanaf 1795). Nederland werd een eenheidsstaat en dat gold ook voor de belastingen. Minister Gogol legde de basis voor het toekomstige belastingstelsel. Men wilde dat meer belasting werd opgebracht door vermogende burgers. Belasting op deuren en vensters was onderdeel van dat nieuwe stelsel en (net als het huisgeld) een vorm van onroerend zaak belasting. Deze trad in werking in 1812, toen de Bataafse Republiek door Napoleon was ingelijfd bij Frankrijk. Vanaf dat moment gold het Franse belastingstelsel. We hebben dit dus uiteindelijk aan de Fransen te danken. Deur- en vensterbelasting is een relatief nieuw fenomeen dat als zodanig niet bestond in de tijd van de oude Republiek.

Hoe werkte het? De inkomsten voor de overheid werden jaarlijks vastgesteld (bv. 2 miljoen gulden uit belasting op vensters en deuren). Vervolgens vond een omslag plaats per provincie en gemeente en daarmee stond het bedrag per deur en venster vast (nadat die geteld waren). De vensterbelasting per huis was onder meer afhankelijk van het aantal toegangsdeuren, het aantal ramen, aantal inwoners van de gemeente waar de woning stond, de verdieping (hoe hoger de verdieping, hoe lager de belasting) en de gemeente (grotere gemeenten werden enigszins ontzien). Of een raam klein of groot was, speelde geen rol! Er waren ook uitzonderingen (woonhuizen onder de 20 gulden jaarlijkse huurwaarde telden niet mee, dakvensters en zolders niet etc).

Het gemak van de vensterbelasting was duidelijk: de inspecteur hoefde niet naar binnen, hij telde eenvoudig het aantal buitendeuren en ramen van de woning en koos het bedrag per buitendeur/raam (afhankelijk van de gemeente). Burgers deden er van alles aan om de belasting te ontwijken. Zoals bekend: vensters dicht metselen, minder vensters, maar groter (bij nieuwbouw), verhuizen naar een plaats waar minder vensterbelasting werd geheven, het huis niet permanent bewonen – dat scheelde waarschijnlijk ook).

In het midden van de 19e eeuw noemde men de vensterbelasting een '*belasting op licht en lucht*'. Onder invloed van de industriële revolutie was er immers een enorme trek van het platteland naar de steden en dat leidde in de steden tot erbarmelijke woontoestanden, met veel bedompte, donkere ruimten. De belasting had dus een negatieve invloed op de gezondheid van mensen. Daarom werd in Engeland deze belasting al in 1851 opgeheven. In Nederland duurde dat nog tot 1896! In Nederland is daarna langzaam maar zeker naast de Onroerend goed/onroerend zaak belasting de inkomstenbelasting ingevoerd, waardoor mensen meer naar draagkracht gingen bijdragen aan de overheidsfinanciën.